Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра слов'янської філології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан філологічного факультету

Євгенія ЧЕКАРЕВА

"27" червня 2024 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Історія російської літератури межі XIX – XX століть

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія

Освітня програма: Слов'янська філологія, літературне редагування та створення контенту

Спеціалізація: 035.034 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська

Вид дисципліни: обов'язкова

Факультет: філологічний

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філологічного факультету "26" червня 2024 року, протокол № 15

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Бабай Павло Миколайович, кандидат філологічних наук, доцент закладу вищої освіти.

Програму схвалено на засіданні кафедри слов'янської філології
"20" червня 2024 року протокол № 15

Завідувач кафедри _____ Людмила ПЕДЧЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми "Мова і література (російська), літературне редагування та створення контенту"

Гарант освітньо-професійної програми
(керівник проєктної групи) _____ Любов СКУБАЧЕВСЬКА

Програму погоджено з науково-методичною комісією філологічного факультету
"25" червня 2024 року протокол № 9

Голова науково-методичної комісії _____ Марія БОБРО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія російської літератури межі XIX–XX століття» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

першого рівня вищої освіти (бакалаврського)

спеціальність 035 «Філологія»

спеціалізація 035.034 Слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша – російська

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – виробити у студентів уявлення про специфіку і різноманітності літературних напрямів і течій, жанрових форм, творчих індивідуальностей письменників російської літератури межі XIX - початку XX століття, а також про основні закономірності літературного процесу цього періоду.

ЗК 1. Здатність діяти із соціальною відповідальністю, розуміти основні принципи буття людини, природи, суспільства

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема для вирішення стандартних завдань у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Вміння пропонувати свої послуги на ринку праці, укладати договір, співпрацювати з фахівцями, спілкуватися у професійному середовищі тощо.

ЗА 5. Здатність працювати в міжнародному контексті; розуміння культур та традицій інших країн.

ЗК 6. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 7. Здатність адаптуватися до нових ситуацій, генерувати нові ідеї.

ЗК 8. Дотримання етичних принципів як з точки зору професійної чесності, так і з точки зору розуміння можливого впливу досягнень з філології на соціальну сферу.

ЗК 9. Здатність інтерпретувати інформацію в усній формі, перекладати та реферувати ії письмово.

ЗК 10. Здатність усно та письмово спілкуватися українською та російською мовами.

ЗК 11. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу рідною та іноземною мовою.

ЗБ 12. Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування філологічних знань в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті

ФЕ 1. Здатність володіти знаннями з філософії, філологічних дисциплін, історії, педагогіки середньої школи, що сприяють розвитку загальної культура й соціалізації творчої особистості, формування загально гуманістичних та цінностей науково-дослідної діяльності.

ФК 2. Здатність володіти базовими знаннями в галузі професійно орієнтованих гуманітарних наук в обсязі, необхідному для здійснення професійної науково-дослідної та викладацької діяльності.

ФК 3. Здатність володіти базовими уявленнями про особливості організації науки в Україні.

ФК 4. Здатність розуміти сутність і соціальне значення майбутньої професії.

ФК 6. Здатність спілкуватися із нефахівцями на філологічні теми, вести просвітницьку роботу.

ФК 7. Здатність розуміти процес розвитку мовних і літературних процесів, їх зв'язку з суспільством, уміти використовувати ці знання в педагогічній діяльності.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 9. Розуміння основних проблем дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, їх взаємозв'язку в цілісній системі знань.

ФК 10. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.

ФК 11. Здатність реалізовувати знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої і літературознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом.

ФК 12. Здатність використовувати систему знань у галузі лінгвістики, літературознавства, перекладознавства в науково-дослідницькій діяльності.

ФК 13. Здатність створювати усні й письмові тексти різних жанрів і стилів державною, російською та іноземними мовами.

ФК 14. Здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові області, використовуючи здобуті філологічні знання.

ФК 16. Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення для проведення філологічних досліджень

1.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни – ознайомити студентів з історією вивчення літературного процесу межі XIX – початку XX століття; ввести їх в коло сучасних, актуальних і спірних проблем осмислення літературного процесу межі століть; охарактеризувати продуктивні аспекти інтерпретації художніх текстів на матеріалі репрезентативних ліричних, епічних і драматичних творів, визначити місце і роль російської літератури розглянутого періоду в світовій літературі і культурі.

1.3. Кількість кредитів: 5

1.4. Загальна кількість годин: 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна /за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
6	6
Лекції	
54 год.	14 год.
Практичні, семінарські заняття	
10 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
86 год.	134 год.
Індивідуальні завдання	

У разі викладання дисципліни в малочисельній групі кількість годин, відведених на лекції, практичні, семінарські та лабораторні заняття скорочується до 70% від вказаних у таблиці 1.5, а кількість годин самостійної роботи відповідно збільшується.

1.6. Заплановані **результати** навчання – студенти повинні знати про основні поняття і концепції сучасної літературознавчої науки, що стосуються літературного процесу межі XIX - початку XX століття, і вільно оперувати літературознавчим матеріалом; вміти самостійно здобувати знання в різних областях сучасної науки і застосовувати їх в професійній діяльності;

використовувати спеціальну термінологію в професійній діяльності; самостійно освоювати нові статті та монографії, присвячені російській літературі XX століття; аналізувати та інтерпретувати твори письменників.

ПРН 1. Розуміти основні проблеми онтології, шосеології, філософської антропології; вміти аналізувати історичні процеси, події, факти, брати участь у дискусіях на суспільно-політичні теми, формувати сучасну історико-політичну культуру, свою громадянську позицію; дотримуватися загальнолюдських та професійних етичних принципів.

ПРН 2. Знати методи та інструментальні засоби комп'ютерних технології пошуку, обробки, подання, зберігання і захисту наукової інформації, способи, методи та форми реалізації універсальних та спеціалізованих інформаційних систем для пошуку, обробки і подання інформації у лінгвістиці, програми та комп'ютерні технології оптимізації процесу вивчення та лінгвістичних досліджень, основи комп'ютерної лінгвістики.

ПРИ 3. Вміти класифікувати, реєструвати, оформляти усі види документації, що забезпечують ефективний виробничий процес.

ПРН 4. Розрізняти світобачення і світорозуміння кожної культурно-історичної епохи, орієнтуватися у полікультурному середовищі; усвідомлювати різноманітність культурних традицій, сучасні підходи до мультикультуралізму і культурного різноманіття.

ПРН 5. Вміти самостійно набувати знання в різних галузях сучасної науки та застосовувати їх у професійній діяльності; вміти працювати автономно та в колективі

ПРИ 6. Вміти працювати з інформацією: інтерпретувати, перекладати та реферувати ії в усній та письмовій формі.

ПРН 7. Вміти здійснювати фахову комунікацію рідною, державною та іноземною мовами.

ПРП 8. Володіти базовими знаннями з філологічних наук,

необхідними для здійснення професійної науково-дослідної та викладацької діяльності; вміти формувати судження з основних проблем сучасного мовознавства та літературознавства.

ПРН 9. Знати методи та методики набуття професійної науково-дослідницької інформації, методи та методики обробки професійної науково-дослідницької інформації, методи та методики збереження та поширення науково-дослідницької інформації.

ПРН 12. Вільно володіти мовознавчою та літературознавчою метамовами; вміти використовувати спеціальну термінологію у професійній діяльності.

ПРН 13. Вміти аналізувати мовні та літературні явища у їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності; вміти користуватися прийомами мовного та літературного аналізу, реферування, навичками критичного мислення.

ПРН 14. Вміти виявляти мовні та літературні явища, збирати матеріал, систематизувати та описувати його.

ПРН 15. Вміти використовувати досягнення сучасної лінгвістики, літературознавства та перекладознавства для розв'язання мовних та літературознавчих проблем.

ПРН 16. Вміти створювати усні й письмові тексти різних жанрів і стилів; виявляти стилістичні, смислові, композиційні та технічні вади тексту та редагувати його.

ПРН 18. Вміти користуватися системою Windows, офісними технологіями (MS Office), додатковими пакетами, системами оптичного розпізнавання, програмами статистичної обробки текстів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1.

Модерністські течії в літературному процесі кінця XIX – початку XX ст.

Тема 1. Загальна характеристика літературного процесу кінця XIX – початку XX століття (1890-ті – 1920-ті роки)

Своєрідність суспільного та культурного життя Росії на рубежі XIX і XX століття: від кризи суспільно-політичної системи, філософської, наукової, релігійної думки до духовного та культурного ренесансу «срібного століття». Проблема кризи реалізму у критиці рубежу століть.

Створення філософської та естетичної бази для виникнення нереалістичних течій у літературі та мистецтві кінця XIX – початку XX століття. Ідея синтезу мистецтв. Вивчені та дискусійні аспекти літературного розвитку «срібного століття».

Тема 2. Загальна характеристика символізму

Соціально-історичні та естетичні передумови виникнення символізму. Генезис, філософсько-художні основи, етапи розвитку та типологія символізму у російській літературі. «Старші символісти»: петербурзька група (Д. Мережковський, З. Гіппіус, Ф. Сологуб та ін.) та московська група (В. Брюсов, К. Бальмонт та ін.). Принципи символізму в тлумаченні Д. Мережковського, В. Брюсова, К. Бальмонта, Ф. Сологуба та ін. представників старшого покоління символістів. Актуальні проблеми вивчення символізму у сучасному літературознавстві.

Тема 3. Поезія петербурзької групи символістів

Релігійно-філософська основа поезії Д.С. Мережковського. Проблеми втрати віри та ідеалів, пізнання таємниць та сенсу життя; мотиви самотності та примарності життя; проблеми старих і нових богів, боголюдини, людинобога, сильної особистості в ліриці, легендах і поемах. Символічні образи та мотиви, міфологічне начало, есхатологізм у його поезії.

Особливості ліричного героя «поезії думки» З. Гіппіус. Проблеми та мотиви розчарування в житті, пошуку істини, віри, свого Я, спраги самоствердження особистості. Діалогізм як основний принцип внутрішньої структури віршів та художньої системи. Символічні та міфологічні мотиви та образи в її поезії.

Життєве та філософсько-естетичне коріння декадентської поезії Ф. Сологуба. Проблеми та мотиви самотності, сирітства, богозалишенності людини, примарності та ворожості життя, образ смерті-рятівниці.

Тема 4. Неоміфологічна проза Д. Мережковського

Історіософія та жанрова своєрідність трилогії Д. Мережковського «Христос та Антихрист». Проблематика романів "Смерть богів (Юліан Відступник)", "Воскреслі боги (Леонардо да Вінчі)", "Антихрист (Петро і Олексій)". Роль письменника у створенні роману-міфу; своєрідність створеного ним різновиду неоміфологічного роману. Вплив трилогії на розвиток роману.

Тема 5. Неоміфологічна проза Ф. Сологуба

Роман-міф Ф. Сологуба «Дрібний біс». Проблема роману. Багатозначність та гротескність образів, жанроутворююча та концептуальна роль символічних сюжетних ситуацій та мотивів. Функції інтертексту російської літератури XIX ст., античної та біблійної міфології у романі. Своєрідність створеного Сологубом жанрового різновиду роману-міфу.

Мала проза Ф. Сологуба.

Тема 6. Творчість московського гурту «старших символістів»

Лірика В. Я. Брюсова. Розвиток традицій російського романтизму та західноєвропейського символізму. Тема поета та поезії у ранній ліриці. Природа концепції. Урбаністична лірика. Концепція кохання в ліриці 1890-1900-х років. Сюжетно-композиційні особливості та жанрова система поезії Брюсова; його роль у розвитку російського віршування.

Неоміфологічна проза В. Брюсова.

Роман-міф "Вогненний ангел": історія створення, проблематика, особливості композиції, функції стилізації, міфопоетики та інтертексту; місце роману у «фаустіані» XX століття. Роль Брюсова у розвитку прози «срібного століття».

Лірика К.Д. Бальмонта. Синтез символізму та імпресіонізму у ліриці Бальмонта. Жанр натурфілософського гімну у поезії Бальмонта. Центральне місце у поезії Бальмонта образу-символу Сонця. Роль Бальмонта у розвитку поезії XX століття. Бальмонт – перекладач.

Тема 7. Творчість «младосимволістів»

Становлення та еволюція художньої системи А. Блока. Вплив філософії та поезії В. Соловйова на ранню лірику А. Блоку (1898-1904 рр.). Неоміфологічна основа циклу поезій про Прекрасну Даму. Роль символів та метафор у ранній ліриці. Проблематика та міфопоетика лірики другого періоду творчості (1904–1908 рр.). Ліричні драми. Роль Блоку у створенні "нової

драми". Поезія третього періоду творчості (1908-1912). Історіософія та поетика поем «Дванадцять» та «Скіфи». Післяреволюційна поезія. Роль Блоку у розвитку російської літератури XX століття.

Еволюція світогляду та художньої системи А. Бєлого. Проблематика та поетика лірики різних періодів творчості. Становлення ліричної прози. Історіософія та жанрова своєрідність роману-міфу «Петербург». Автобіографічна проза Роль А. Білого у розвитку російської літератури.

Розділ 2.

Постсимволістські естетичні явища межі століть

Тема 8. Естетичні погляди та творчість акмеїстів

Гурток "Цех поетів". Ідейно-естетичні зв'язки та суперечка акмеїзму із символізмом. Заміна символічного образу поета-теурга образом поета-ремісника, майстра художньої форми. Програмні статті М. Кузьміна «Про прекрасну ясність», Н. Гумільова «Спадщина символізму та акмеїзм», С. Городецького «Деякі течії у сучасній російській поезії».

Проблематика та образний лад лірики та новелістики Н. Гумільова. Проблема сильної особистості. Проблеми творчості, прапам'яті та пророцтва. Книга новел "Тінь від пальми". Роль Гумільова у розвитку малої прози сучасності.

Проблематика та поетика ранньої лірики А. Ахматової. Проблема кохання у ранній ліриці. «Прихований психологізм», особливості предметного світу, афористичність та новелістичність лірики Ахматової.

Художній світ ранньої лірики О. Мандельштама. «Поезія поезії» Мандельштама: концептуальна та структуроутворююча роль стилізації та інтертексту.

Тема 9. Ідейно-мистецька своєрідність російського футуризму

Егофутуризм, кубофутуризм, "Мезонін поезії", "Центрифуга". Маніфести російського футуризму. Спроба створення нового мистецтва на противагу старому. Теорія самоцінного слова. Словотворчість. Подібність та відмінність російського та західноєвропейського футуризму.

Творчість В. Хлєбнікова. Місце декларацій В. Хлєбнікова в естетичній програмі футуристів, словотворчість Хлєбнікова, його досліди у віршуванні. Роль Хлєбнікова у розвитку російської поезії.

Творчість В. Маяковського. Урбаністична лірика 1910-х років: трагічний пафос, «мальовничість» образів, особливості метафори, роль гротеску та іронії, установка на антиестетизм, експресіоністичність образної системи, «прозаїзми» та ораторський стиль, специфіка віршування. Образ поета-проповідника в експресіоністичній монодрамі «Володимир Маяковський». Морально-філософська проблематика поем «Людина», «Хмара у штанях». Роль Маяковського у розвитку російської поезії.

Тема 10. Поезія «новоселянських поетів»

Ідейно-мистецька своєрідність творчості «новоселянських поетів». Соціально-філософські, релігійні та фольклорні витоки новоселянської поезії. Проблеми історичної та духовної пам'яті, людини та природи у книгах віршів Н. Клюєва «Сосен передзвон» та «Мирські думи». Фольклорно-міфологічні образи та мотиви його поезії, особливості метафоризації. С. Єсенін у «селянській» поезії 1910-х років. Теми Батьківщини, мотиви мандрівництва, бунтарства у книзі віршів Єсеніна «Радуниця».

Тема 11. Художній світ Л. Андрєєва

Рання проза Л. Андрєєва (1898-1902). Становлення художньої системи прози Андрєєва: зв'язок із традиціями російського реалізму, досвід символізму та романтизму, функції інтертексту, вироблення експресіоністичних принципів зображення. Співвідношення соціального та морально-філософського у «різдвяних» та «великодніх» новелах.

Проза Андрєєва 1902-1912 років. Проблема сильної особистості, Андрєєв та Ніцше. Своєрідність інтерпретації образу «надлюдини» в повістях «потоку свідомості». Жанроутворююча та концептуальна роль динамічних, гротескових образів-символів, міфопоетики та інтертексту. Морально-філософська проблематика та специфіка неоміфологізму

«євангельського» циклу. Роман-міф «Сашка Жегульов» як підсумковий твір циклу про бунт та революцію.

Пізня проза Андрєєва (1912-1919). Роман-міф «Щоденник Сатани» як «книга підсумків» Андрєєва: поєднання у ньому основних проблем, типів героїв, сюжетних ситуацій та мотивів; специфіка міфопоетики та інтертексту. Роль Андрєєва у розвитку прози сучасності.

Драматургія Л. Андрєєва. Становлення драматургічної системи Андрєєва (1902-1906): її зв'язок із традиціями реалістичного театру, пошук нових художніх форм. Морально-філософська проблематика та неоміфологізм символіко-експресіоністичних драм 1906–1910-х років. Роль Андрєєва у створенні «нової драми» та її вплив на розвиток драматургії XX століття.

Тема 12. Художній світ І.А. Буніна:

Творчість Буніна 1890-х – 1910 років. Вірші у прозі: морально-філософська проблематика, особливості жанру та композиції. Рання лірична проза.

Проза Буніна 1910-х років. Проблема доль Росії та російського селянства у повісті «Село». Проблема російського національного характеру в ліро-епічній повісті «Суходіл» та ін. Осмислення суті та перспектив буржуазної цивілізації, роль образів-символів та інтертексту в новелах «Пан із Сан-Франциско» та «Брати». Проблеми трагічної природи кохання та ролі підсвідомості в житті людини в новелах «Граматика кохання», «Легке дихання», «Сни Чанга» та ін.

Творчість Буніна 1920-1953 років. Неприйняття Буніним Жовтневої революції та еміграція. Морально-філософська проблематика та жанрова своєрідність ліричних мініатюр. Концепція любові в повісті «потоку свідомості» «Мітіна любов» та «книзі підсумків» «Темні алеї».

Тема 13. Художній світ А.І. Купріна

Проза Купріна: жанрова система та специфіка неореалізму. Ранній період творчості. Специфіка та функції інтертексту в прозі 1890-1900-х років. Від циклів нарисів до повісті «Молох». Соціальна та морально-філософська проблематика повісті «Поєдинок». Проблема мистецтва та її роль в житті людини («Гамбринус», «Мистецтво»). Концепція героїчної особистості («Штабс-капітан Рибніков»). Тема кохання та її жанрове втілення у «Суламіфі», «Гранатовому браслеті», «Ямі». Творчість періоду еміграції. Місце та роль Купріна у розвитку реалізму XX століття. Купрін та модернізм.

Тема 14. Художня система М. Горького

Проза Горького 1890-х. Рання проза: зв'язок із традиціями критичного реалізму та романтизму, ставлення до модернізму та масової белетристики рубежу століть. Вироблення естетичних основ творчості в оповіданнях «Челкаш», «Про чижа, який брехав…», «Про чорта», «Читач» та ін. Концепція особистості та мотивна структура в оповіданнях про босяків.

Проза та драматургія Горького 1900-х років. Звернення до великих оповідальних форм та драматургії. Соціально-історична проблематика та поетика роману-хроніки «Фома Гордєєв». Ідеологічний та морально-філософський характер конфлікту драм «Міщани», «На дні» та ін. Місце та роль Горького у створенні «нової драми». Соціально-політична та морально-філософська проблематика роману «Мати».

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1												
Тема 1.	12	4				6	10,7	1				9,6

Тема 2.	12	4				8	10,7	1				9,6
Тема 3.	14	4				6	10,7	1				9,6
Тема 4.	10	4				6	10,7	1	1			9,6
Тема 5.	10	4				6	10,7	1				9,6
Тема 6.	10	4				6	10,7	1				9,6
Тема 7.	10	4				6	10,7	1				9,6
Разом за розділом 1	78	28	2			46						
Розділ 2												
Тема 8.	10	4				6	10,7	1				9,6
Тема 9.	10	4				6	10,7	1				9,6
Тема 10.	10	4				6	10,7	1	1			9,6
Тема 11.	12	4	2			6	10,7	1				9,6
Тема 12.	10	4				6	10,7	1				9,6
Тема 13.	8	4				4	10,7	1				9,6
Тема 14.	12	4	2			6	10,7	1				9,6
Разом за розділом 2	72	28	4			40						
Усього годин	**150**	**54**	**10**			**86**	**150**	14	2			**134**

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ідейно-художня своєрідність “Дрібного біса” Ф. Сологуба	4
2	Ідейно-художня своєрідність “Червоного сміху” Л. Андрєєва	4
3	Морально-філософська концепція та поетика драми «На дні» М. Горького	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Читання художніх текстів	40
2	Опрацювання науково-критичної літератури	46
		86

8. Методи навчання

проблемного навчання, пошуковий, евристичний, бесіди, інтерактивний тощо.

9. Методи контролю

контрольна робота, тестування, перевірка конспектів наукової літератури, перевірка освоєння художніх текстів, екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Самостійна робота та участь у семінарських заняттях		Контрольна робота	Підсумковий семестровий контроль (зачет)	Сума

20 балів							20 балів							20	40	100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

11. Рекомендоване методичне забезпечення
Базова література

Художні тексті
Символізм

«Старшие символисты»: петербургская группа
Лирика Д.С. Мережковского, З.Н. Гиппиус, Ф. Сологуба.
Ф. Сологуб: роман-миф «Мелкий бес»; рассказы «Свет и тени», «Червяк», «В толпе», «Превращения», «Маленький человек» и др.
Д.С. Мережковский: трилогия «Христос и Антихрист» (один из романов по выбору): «Смерть богов (Юлиан Отступник)», «Воскресшие боги (Леонардо да Винчи)», «Антихрист (Петр и Алексей)»; «Итальянские новеллы», «Микеланджело».
«Старшие символисты»: московская группа
Лирика К.Д. Бальмонта и В.Я. Брюсова;
В. Брюсов: роман-миф «Огненный ангел», новеллы сб. «Земная ось».
«Младшие символисты»
Лирика А. Блока; его поэмы «Возмездие», «Соловьиный сад», «Двенадцать»; его драмы «Балаганчик», «Король на площади», «Незнакомка», «Роза и крест».
Лирика А. Белого; его роман «Петербург»; его повести «Котик Летаев» и «Крещеный китаец»; его мемуары «На рубеже двух столетий», «Начало века», «Между двух революций».

Акмеїзм

Лирика Н. Гумилева, А. Ахматовой,О. Мандельштама.
Н. Гумилев: новеллы кн. «Тень от пальмы».

Футуризм

Лирика В. Хлебникова.
Лирика В. Маяковского; его автобиография «Я сам»; его поэмы «Облако в штанах», «Человек»; его драма «Владимир Маяковский».

«Новоселянська поезія»

Лирика С. Есенина, Н. Клюева, С. Клычкова.

«Перехідні» явища в літературі межі століть

Проза Л. Андреева: «Баргамот и Гараська», «Ангелочек», «Большой шлем», «Ложь», «Жили-были», «Бездна», «Рассказ о Сергее Петровиче», «Мысль», «Жизнь Василия Фивейского», «Красный смех», «Бен-Товит», «Елеазар», «Иуда Искариот», «Призраки», «Губернатор», «Рассказ о семи повешенных», «Мои записки», «Он (Рассказ неизвестного)», «Полет», «Герман и Марта», «Рогоносцы», «Чемоданов», «Ослы», «Сказочки не совсем для детей», «Мои анекдоты», «Дневник Сатаны».
Драматургия Л. Андреева: «К звездам», «Жизнь Человека», «Анатэма», «Собачий вальс», «Реквием».
И.А. Бунин: лирика, «Перевал», «Эпитафия», «Антоновские яблоки», «Деревня», «Суходол», «Древний человек», «Ночной разговор», «Веселый двор», «Захар Воробьев», «Братья», «Господин из Сан-Франциско», «Легкое дыхание», «Сны Чанга», «Старуха», «Пост», «Третьи петухи», «Роза Иерихона», «Готами», «Ландо», «Убийца», «Обреченный дом», «Митина любовь», «Жизнь Арсеньева», «Темные аллеи», «Кавказ», «Русь», «Красавица», «Дурочка», «В Париже», «Галя Ганская», «Камарг», «Сто рупий», «Качели», «Чистый понедельник», «Часовня».

Література реалізма

А.И. Куприн: «Молох», «Олеся», «Поединок», «Гамбринус», «Штабс-капитан Рыбников», «Листригоны», «Гранатовый браслет», «Суламифь», «Яма», «Каждое желание».
М. Горький: «Макар Чудра», «Старуха Изергиль», «Челкаш», «Песня о Соколе», «Коновалов», «Мальва», «Супруги Орловы», «Мать»; его драмы: «Мещане», «На дне».

Учбові посібники

1. Русская литература рубежа веков (1890-е – начало 1920-х годов): В 2-х кн. – М.: Наследие. – Кн. 1. – 2000; – Кн. 2. – 2001.
2. Келдыш В.А., Дьякова Е.А. История русской литературы конца XIX – начала XX века: В 2-х т.. – М.: Академия, 2007.
3. Смирнова Л.А. Русская литература конца XIX – начала XX века. – М.: Лаком-книга, 2001 (и др. изд.).
4. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Гл. ред. И составитель Николюкин А.Н. – М.: НПК «Интелвак», 2001.

Монографії та статті

1. Бондарева О. Є. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання Одноосібна. Четверта хвиля, Київ, 2006, 510 с.
2. Борківська О. П. Інтелектуальна драма як літературознавче поняття // Зарубіжна література, 2007, №7, С 44-45
3. Колобаева Л.А. Русский символизм. – М.: Изд-во МГУ, 2000.
4. Колобаева Л.А. Концепция личности в русской литературе рубежа XIX – XX вв. – М., 1990.
5. Ермилова Е.В. Теория и образный мир русского символизма. – М., 1989.
6. Сарычев В.А. Эстетика русского модернизма: проблемы «жизнетворчества». – Воронеж, 1991.
7. Ханзен-Леве А. Русский символизм: Система поэтических мотивов: Ранний символизм. – СПб.: Академ. проект, 1999.
8. Ханзен-Леве А. Русский символизм: Система поэтических мотивов: Мифопоэтический символизм начала века: Космическая символика. – СПб.: Академ. проект, 2003
9. Минц З.Г. О некоторых «неомифологических» текстах в творчестве русских символистов // Учен. зап. Тартуск. ун-та. – Вып. 459: Творчество А.А. Блока и русская культура XX века: Блоковский сб. Ш. – Тарту, 1979. – С. 76-121.
10. Силард Л. Поэтика символистского романа конца XIX – начала XX в. (В. Брюсов, Ф. Сологуб, А. Белый) // Проблемы поэтики русского реализма XIX в. – Л., 1984. – С. 265–284.
11. Ильев С.П. Русский символистский роман: Аспекты поэтики. – Киев, 1991.

12. Топоров В.Н. Петербургский текст русской литературы: Избранные труды. – СПб.: «Искусство-СПБ», 2003.
13. Долгополов Л. Андрей Белый и его роман «Петербург». – Л., 1988.
14. Мочульский К. А. Блок. А. Белый. В. Брюсов. – М.: Республика, 1997.
15. Озеров Л. Бальмонт и его поэзия // Бальмонт К. Избранное. – М., 1980.
16.Минц З.Г. Поэтика Александра Блока. – С-Пб.: Искусство-СПБ, 1999.
17. Долгополов Л.К. Александр Блок: Личность и творчество. – Л.: Наука, 1974.
18. Эткинд Е.Г. Поэма Блока «Двенадцать» // Эткинд Е.Г. Материя стиха. – СПб.: Гуманитарный союз, 1998. – С. 449–475.
19. Н.С. Гумилев: pro et contra: Личность и творчество Николая Гумилева в оценке русских мыслителей и исследователей: Антология. – СПб.: Изд-во РХГИ, 2000.
20. Иванов Вяч. Вс. Звездная вспышка. (Поэтический мир Н.С. Гумилева) // Гумилев Н. Стихи: Письма о русской поэзии. – М., 1989. – С. 5–32
21. Жирмунский В.М. Творчество Анны Ахматовой. – Л., 1973.
22. Аверинцев С. Судьба и весть Осипа Мандельштама // Мандельштам О. Соч.: В 2-х т. – М., 1990. – Т. 1. – С. 5–65.
23. Русский футуризм: Теория. Практика. Критика. Воспоминания. – М.: Наследие, 1999.
24. Гаспаров М.Л. Владимир Маяковский // Гаспаров М.Л. Очерки истории языка русской поэзии XX века: Опыт описания идиостиля. – М., 1995.
25. Леонид Андреев: Материалы и исследования. – М.: Наследие, 2000.
26. Московкина И.И. Между «pro» и «contra»: координаты художественного мира Леонида Андреева. – Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2005.
27. Мальцев Ю. Иван Бунин: 1870 – 1953. – М.: Посев, 1994.
28. Сливицкая О.В. «Повышенное чувство жизни»: мир Ивана Бунина. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 2004.
29. Кулешов Ф.И. Творческий путь А.И.Куприна (1907–1938). – Минск, 1987
30. Эйхенбаум Б. Писательский облик М. Горького // Эйхенбаум Б. О литературе. – М., 1987. – 437–442.
31. Удодов А.Б. Феномен М. Горького как эстетическая реальность: генезис и функционирование (1880-е – начало 1900-х годов). – Воронеж, 1999.
32. История русской драматургии: Вторая половина XIX – начала XX в. (до 1917 г.). – Л., 1987.
33. Зингерман Б. Очерки истории драмы XX века. – М., 1979. – С. 5–49.

Допоміжна література

Учбові посібники

1. Русская литература XX века: Школы, направления, методы творческой работы. – СПб.: «Logos»; М.: Высшая школа, 2002. – С.5–13.
2. История всемирной литературы: В 9-ти т. – Т. 8. – М.: Наука, 1994.
3. История русской литературы: XX век: Серебряный век. – М.: Изд. группа «Прогресс»–«Литера», 1995.
4. История русской литературы: В 4-х томах. Т. 4: Литература конца XIX – начала XX века (1881-1917). – Л.: Наука, 1983.
5. Русская литература XX века: Дооктябрьский период: Хрестоматия / Сост. Н.А. Трифонов. – М.: Просвещение, 1980.
6. Поэтические течения в русской литературе конца XIX – начала XX века: Литературные манифесты и художественная практика: Хрестоматия / Сост. А.Г. Соколов. – М: Высш. школа, 1988.
7. Мысль, вооруженная рифмами: Поэтическая антология по истории русского стиха / Сост. В.Е. Холщевников. – Л.: Изд.-во ЛГУ, 1987.
8. Карсалова Е.В., Леденев А.В., Шаповалова Ю.М. «Серебряный век» русской поэзии: Пособие для учителей: – М.: Новая школа, 1996.

Монографии и статьи

1. Азизян И.А. Диалог искусств Серебряного века. – М.: Прогресс-Традиция, 2001.
2. Корецкая И.В. Литература в кругу искусств (полилог в начале XX века). – М., 2001.
3. Келдыш В.А. На рубеже художественных эпох (О русской литературе конца XIX - начала XX века) // Вопр. лит. – 1993. – Вып. II. – С. 92–105.
4. Омри Ронен. Серебряный век как умысел и вымысел. – М.: ОГИ, 2000.
5. Бердяев Н. Кризис искусства. – М., 1990.
6. Русский космизм: Антология философской мысли. – М.:Педагогика-Пресс, 1993.
7. Гайденко П.П. Владимир Соловьев и философия Серебряного века. – М.: Прогресс-Традиция, 2001
8. Клюс Э. Ницше в России: Революция морального сознания. – СПб.:Академ. проект, 1999.
9. Могильнер М. Мифология «подпольного человека»: радикальный микрокосм в России начала XX века как предмет семиотического анализа. – М.: Новое лит. обозрение, 1999.
10 Русский Эрос, или Философия любви в России. – М.: Прогресс, 1991.
11. Эткинд А. Содом и психея: Очерки интеллектуальной истории Серебряного века. – М., 1996.
12. Эткинд А. Хлыст: (Секты, литература и революция). – М., 1998.
13. Богомолов Н.А. Русская литература начала XX века и оккультизм. – М., 1999.
14. Ницше: pro et contra: Антология. – СПб.: Изд-во РГХИ, 2001.
15. Ишимбаева Г.Г. Русская фаустиана XX века. – М.: Флинта: Наука, 2002.
16. Якушева Г.В. Фауст в искушениях XX века: Гетевский образ в русской и зарубежной литературе. – М.: Наука, 2005.
17. На рубеже XIX и XX веков. – Л., 1991.
18. Келдыш В.А. Русский реализм начала XX века. – М., 1975.
19. Пайман Аврил. История русского символизма. – М.: Республика, 1998.
20. Лавров А.В. Русские символисты: этюды и разыскания. – М.: Прогресс-Плеяда, 2007
21. Энциклопедия символизма: Живопись, графика и скульптура. Литература. Музыка. – М.: Республика, 1998.
22. Минералова И.Г. Русская литература серебряного века: Поэтика символизма. – М.: Флинта: Наука, 2003.
23. Баран Хенрик. Поэтика русской литературы начала XX века. – М.: Изд. группа «Прогресс»-«Универс», 1993.
24. Заманская В.В. Экзистенциальная традиция в русской литературе XX века. – М.: Флинта: Наука, 2002.
25. Нямцу А. Миф. Легенда. Литература (теоретические аспекты функционирования). – Черновцы: «Рута», 2007.
26. Тамарченко Н.Д. Русская повесть Серебряного века: (Проблемы поэтики сюжета и жанра). – М.: Intrada, 2007.
27. Эпштейн М.Н. Слово и молчание: Метафизика русской литературы. – М.: Высшая школа, 2006
28. Максимов Д.Е. Русские поэты начала века. – Л., 1986.
29. Спивак Р.С. Русская философская лирика: 1910-е годы. И. Бунин, А. Блок, В. Маяковский. – М.: Флинта: Наука, 2005.
30. Эпштейн М.Н. «Природа, мир, тайник вселенной...»: Система пейзажных образов в русской поэзии. – М., 1990.
31. Мережковский Д.С. Мысль и слово.– М.: Наследие, 1999.
32. Д.С. Мережковский: pro et contra: Личность и творчество Дмитрия Мережковского в оценке современников: Антология. – СПб.: Изд-во РХГИ, 2001.
33. Зинаида Гиппиус: Новые материалы: Исследования. – М.: ИМЛИ РАН, 2002.
34. Андрей Белый: Проблемы творчества. – М., 1988.
35. Буренина О.Д. Символистский абсурд и его традиции в русской литературе и культуре первой половины XX века. – СПб.: Алетейя, 2005.
36. Хренов Н.А. Воля к сакральному. – СПб.:Алетейя, 2006.

37. Багно В.Е. Русская поэзия Серебряного века и романский мир. – СПб.: Гиперион, 2005.
38. Александр Блок в воспоминаниях современников: В 2-х т. – М.: Худож. лит., 1980.
39. Авраменко А.П. Блок и русские поэты XIX века. – М.: Изд-во МГУ, 1990.
40. Орлов В.Л. Перепутья: Из истории русской поэзии начала XX века. – М., 1976.
41. Жирмунский В.М. Поэтика Александра Блока. Блок // Жирмунский В.М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика. – Л., 1977. – С. 205–238.
42. Родина Т. Александр Блок и русский театр начала XX века. – М.: Наука, 1972.
43. Московкина И.И. Александр Александрович Блок. – Харьков: Веста: изд-во «Ранок», 2002.
44. Жирмунский В.М Преодолевшие символизм // Жирмунский В.М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика. – Л., 1977. – С. 106–134.
45. Червинская О.В. Акмеизм в контексте Серебряного века и традиции. – Черновцы, 1997.
46. Рубинс М. Пластическая радость красоты: Экфрасис в творчестве акмеистов и европейская традиция. – СПб.: Академический проект, 2003.
47. Лукницкая В. Николай Гумилев: Жизнь поэта по материалам домашнего архива семьи Лукницких. – Л., 1990.
48. Николай Гумилев в воспоминаниях современников. – М., 1990.
49. Одоевцева И. На берегах Невы. М., 1988.
50. Давидсон А.Б. Николай Гумилев. Поэт, путешественник, воин. – Смоленск, 2001.
40.Баскер М. Ранний Гумилев: путь к акмеизму. – СПб.: РХГИ, 2000.
41. Гаспаров М.Л. Стих Ахматовой: четыре его этапа // Лит. обозрение. – 1989. – № 5.
42. Павловский А. Анна Ахматова: Жизнь и творчество: Книга для учителя. – М., 1991.
43. Пахарева Т.А. Художественная система Анны Ахматовой. – К., 1994.
44. Московкина И.И. Анна Ахматова. – Харьков: Веста: Изд-во «Ранок», 2002.
45. Жирмунский В.М. Анна Ахматова и Александр Блок // Жирмунский В.М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика. – Л., 1977. – С. 323–355.
46. Павловский А. Анна Ахматова: Жизнь и творчество: Книга для учителя. – М., 1991.
47. Воспоминания об Анне Ахматовой. – М., 1991.
48. Найман А.Г. Рассказы о Анне Ахматовой. – М., 1989.
49. Лосиевский И.Я Анна Всея Руси: Жизнеописание Анны Ахматовой. – Харьков: Око, 1996.
50. Жизнь и творчество О.Э. Мандельштама: Воспоминания. Материалы к биографии. Новые стихи. Комментарии. Исследования. – Воронеж, 1990.
51. Карпов А.С. Осип Мандельштам. Жизнь и судьба. – М., 1998.
52. Берковский Н.Я. Велимир Хлебников. // Берковский Н.Я. Мир, создаваемый литературой. – М., 1989. – С. 149–186.
53. Баран Х. О Хлебникове: Контексты, источники, мифы. – М.: Российск. Гос. Гуманит. Ун-т, 2002.
54. Жизнь и творчество О.Э. Мандельштама: Воспоминания. Материалы к биографии. Новые стихи. Комментарии. Исследования. – Воронеж, 1990.
55. Гаспаров М.Л. Поэт и культура: Три поэтики Осипа Мандельштама // Гаспаров М.Л. Избранные статьи. – М., 1995. – С. 327–370.
56. Карабчиевский Ю. Воскресение Маяковского. – М, 1990.
57. Жолковский А.К. О гении и злодействе, о бабе и всероссийском масштабе (Прогулки по Маяковскому) // Жолковский А.К. Блуждающие сны и другие работы. – М., 1994. – С. 247–275.
58. Катанян В.В. Маяковский: Хроника жизни и деятельности. – М., 1985.
59. Субботин А. Маяковский: Сквозь призму жанра. – М, 1986
60. Московкина И.И. Владимир Маяковский. – Харьков: Веста: Изд-во «Ранок», 2002.
61. Поляков М.Я. Велимир Хлебников: Мировоззрение и поэтика // Хлебников В. Творения. – М., 1986. – С. 5-35
62. Дуганов Р.В. Велимир Хлебников: Природа творчества. – М., 1990.
63. Иезуитова Л.А. Творчество Л. Андреева (1892–1906). – Л., 1976.
64. Линков В.Я. Мир и человек в творчестве Л. Толстого и И. Бунина. – М., 1989.

65. Евстафьева Н.П. Иван Бунин. – Харьков: Веста: Изд-во «Ранок», 2002.
66. Кузьменко Р.Г. Александр Куприн. – Харьков: Веста: Изд-во «Ранок», 2002.
67. Корецкая И.В. Над страницами русской поэзии и прозы начала века. – М.: Радикс, 1995.
68. Беззубов В.И. Леонид Андреев и традиции русского реализма. – Таллин, 1984.
69. Леонид Андреев: Материалы и исследования. – М.: Наследие, 2000.
70. Линков В.Я. Мир и человек в творчестве Л. Толстого и И. Бунина. – М., 1989.
71. Евстафьева Н.П. О жанре и композиции рассказа И.А. Бунина «Темные аллеи» // Русская филология: Украинский вестник. – Харьков. – 1994. – №4. – С. 34–37.
72. Штерн М.С. В поисках утраченной гармонии: Проза И.А. Бунина 1930–1940-х годов. – Омск, 1997.
73. И.А. Бунин: pro et contra: Антология. – СПб.: РХГИ, 2001.
74. Максим Горький: pro et contra: Личность и творчество Максима Горького в оценке русских мыслителей и исследователей: 1890–1910 гг.: Антология. – СПб: РХГИ, 1997.
75. Гачев Г. Логика вещей и человек: Прение о правде и лжи в пьесе М. Горького «На дне». – М., 1992.
76. Сухих И.Н. Между Марксом и богоматерью: 1906 – 1907: «Мать» // Сухих И.Н. Книги XX века: русский канон: Эссе. – М., 2001. – С. 45–69.
77. Бугров Б. Драматургия русского символизма. – М., 1993.
78. Борисова Л.М. На изломах традиции: Драматургия русского символизма и символистская теория жизнетворчества. – Симферополь, 2000.

Інформаційні ресурси

1. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/Index_Lit.php
2. http://litopys.org.ua
3. http://www.nbuv.gov.ua/
4. http://www.library.lviv.ua/
5. http://www.libr.rv.ua/
6. http://lib-gw.univ.kiev.ua/
7. http://www.library.ukma.kiev.ua/
8. http://www.uosa.uar.net/php/lib/
9. **Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України** http://dspace.nbuv.gov.ua/
10. Наукова періодика України http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=
11. Наукова періодика України http://journals.uran.ua/
12. The University of Oxford Text Archive http://ota.ox.ac.uk/
13. The New York Public Library https://www.nypl.org/
14. University of Chicago Library https://www.lib.uchicago.edu/
15. Registry of Open Access Repositories (ROAR) http://roar.eprints.org/
16. The Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR) http://v2.sherpa.ac.uk/opendoar/
17. Central and Eastern European Online Library https://www.ceeol.com/